

Dvinariai sakiniai

Tokių sakinių gramatinį centrą sudaro 2 nariai – veiksnys ir tarinys. Jais pasakomas asmuo, daiktas, reiškinys (veiksny) ir jo atliekamas veiksmas, patiriama būseną arba svarbiausias – aktualizuotas – požymis (tarinys). Be šių sakinio elementų, gramatiškai gali būti svarbu pasakyti tiesioginį ar netiesioginį objektą, kartais – veiksmo vykimo ar požymio reiškinys aplinkybės. Tai priklauso nuo tariniu einančių žodžių reikšmės ir gramatinių ypatybių. Pavyzdžiui, įteigū tarinys – tranzityvinis veiksmožodis, tai sakinyje būtinas tiesioginis objektas. Iš anksto priskiriamas požymis (atributas) sakinio centrui nėra svarbus.

VEIKSNYS – TARINYS

A. Tarinys – intranzityvinis veiksmožodis (kuris gramatiškai nereikalauja objekcinio linksnio).

B. Tarinys – vardažodis (jungtis – *būti* arba nesavarankiškos leksinės reikšmės veiksmožodžiai *tapti, pasidaryti, (pa)virsti, atrodyti...*).

C. Tarinys – veiksmožodžio bendratis (jungtis – veiksmožodžiai, rodantys veiksmo pradžių ar pabaigą, *pradėti, baigti, nustoti, liautis...*, taip pat modaliniai *galėti, privalėti, turėti...*).

A. Vaikai **miega**.

veiksny tarinys

B. Diena **buvo graži**. Leda **pavirto vandeni**.

veiksny tarinys

veiksny tarinys

C. Troleibusas **pradėjo važiuoti**. Tu **gali dainuoti**.

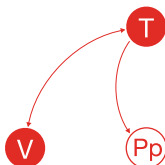
veiksny tarinys

veiksny tarinys

Apie intranzityvinius veiksmožodžius žr. p. 29–31.

VEIKSNYS – TARINYS – PAPILDINYS

A. Tarinys – veiksmažodis, būtinai reikalaujantis objektą reiškiančio linksnio.

B. Tarinys – vardažodis, būtinai reikalaujantis objektinio linksnio ar linksnio su prielinksniu.

A. Mergaitė **valgo** **obuolį**. Tu **pirkai** **saldainių**?
 veiksnys tarinys papildinys veiksnys tarinys papildinys

Jis **nematė** šio **filmo**.
 veiksnys tarinys papildinys

Aš **bijau** **tamsos**. Mama **rūpinasi** **vaiku**.
 veiksnys tarinys papildinys veiksnys tarinys papildinys

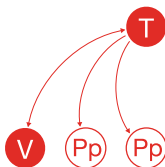
Mergaitė **supyko** **ant šuns**.
 veiksnys tarinys papildinys

B. Salė **buvo pilna žmonių**. Vaikas **panašus į tėvą**.
 veiksnys tarinys papildinys veiksnys tarinys papildinys

Apie veiksmažodžių valdymą žr. p. 28–31.

VEIKSNYS – TARINYS – PAPILDINYS – PAPILDINYS

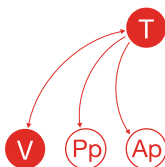
Tarinys – tranzityvinis veiksmažodis, kuris gali prisijungti kitą objektą reiškiantį linksnį.

Draugė **parašė** **man laišką**.
 veiksnys tarinys papildinys papildinys

Mes **mokome užsieniečius** **lietuvių kalbos**.
 veiksnys tarinys papildinys papildinys

Jis **visiems gyrėsi** **nauju butu**.
 veiksnys papildinys tarinys papildinys

VEIKSNYS – TARINYS – (PAPILDINYS) – APLINKYBĖ

Tarinys – veiksmažodis, kurio reikšmė būtina reikalauja kokios nors aplinkybės nurodymo.

A. Tarinys – intranzityvinis veiksmažodis.

B. Tarinys – tranzityvinis veiksmažodis, dar būtina prisijungiantis objektinį linksnį.

A. **Darželyje** žydi **gėlės**.
 aplinkybė tarinys veiksnys

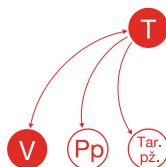
Moteris **įlipo į autobusą**.
 veiksnys tarinys aplinkybė

Vaikas **elgėsi gražiai**.
 veiksnys tarinys aplinkybė

B. Jonas paliko *knygą namuose.*
 veiksnys tarinys papildinys aplinkybė

Mergaitė išvedė *šunį į kiemą.*
 veiksnys tarinys papildinys aplinkybė

VEIKSNYS – TARINYS – (PAPILDINYS) – TARININIS PAŽYMINYS

A. Prie tarinio prisijungia veiksnio ypatybę nurodantis žodis (kai nurodomas požymis, priskiriamas sakinio pasakymo metu).

B. Prie tarinio prisijungia papildinio aktualizuotą ypatybę nurodantis žodis.

A. Brolis *grįžo linksmas.*
 veiksnys tarinys tar. pažyminis

B. Mama *pamatė dukrą graudžiai verkiančią.*
 veiksnys tarinys papildinys tar. pažyminis

Vienanariai sakiniai

Vienanarių sakinių centrą sudaro vienas narys – tarinys. Šie sakiniai yra dvejoji: vienais atvejais veiksnys numanomas iš tarinio formų, kitais atvejais jo apskritai nereikia. Pirmieji sakiniai yra asmeniniai, antrieji – beasmeniniai. Dar yra sakinių, kurių centrą sudaro tik daiktavardžio vardininkas (nominatyviniai) arba bendratis (infinityviniai). Tekstuose tokie sakiniai vartojami retai.

Asmeniniai sakiniai

1. Apibrėžiamieji – tokie sakiniai, kurių tarinio formos rodo sakinio veiksmo atlikėją.

Visą vakarą ***dainavome ir šokome*** (mes).
 tarinys tarinys

Kada ***grįžai*** iš atostogų (tu)?
 tarinys

2. Apibendrinamieji – kai vienaskaitos 2 asmeniu pasakomi dalykai, būdingi daugeliui („amžinos tiesos“).

Kaip ***pasiklosi, taip išsimiegosi.***
 tarinys tarinys

3. Neapibrėžiamieji – kai veiksmažodis galima susieti su atlikėju, bet jį įvardyti nėra svarbu – svarbus pats veiksmažodis.

Mūsų rajone **atidarė** naują parduotuvę.
tarinys

Beasmeniai sakiniai

TARINYS

T

A. Tarinys – beasmenis veiksmažodis.

B. Tarinys – negimiminė vardažodžio forma (bevardė giminė).

A. Temsta.

tarinys

B. Buvo šalta.

tarinys

Apie beasmenius veiksmažodžius žr. p. 44–45.

TARINYS – PAPILDINYS

T

A. Tarinys – beasmenis ar beasmeniškai vartojamas asmeninis veiksmažodis, galintis prisijungti objekcinį linksnį.

B. Tarinys – negimiminė vardažodžio forma (bevardė giminė).

A. Jiems sekasi.

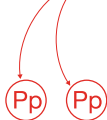
papildinys tarinys

B. Man baisu.

papildinys tarinys

TARINYS – PAPILDINYS – PAPILDINYS

T

A. Tarinys – beasmenis veiksmažodis, galintis prisijungti kelis objektinius linksnius.

B. Tarinys –rieveiksmai *gana, gaila*, daiktavardžiai *gėda, stoka*.

A. Vaikui nereikia šio žaislo.

papildinys tarinys papildinys

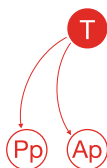
Jam pagailo kačiuko.

papildinys tarinys papildinys

B. Man gana patarimų.

papildinys tarinys papildinys

TARINYS – (PAPILDINYS) – APLINKYBĖ

Tarinys – beasmenis veiksmažodis, kurio reikšmė būtinai reikalauja objektą reiškiančio linksnio ir kokios nors aplinkybės nurodymo.

Čia trūksta oro.
 aplinkybė tarinys papildinys

Mane traukia į kaimą.
 papildinys tarinys aplinkybė

Infinityviniai sakiniai

Šių sakinių centrą sudaro viena bendratis. Jais dažniausiai pasakoma liepimas, įsakymas, noras, kartais – klausimas.

Nesikalbėti!

Dažniau šitaip gražiai **pasilinksminti...**

Kaip **nueiti** iki stoties?

Nominatyviniai sakiniai

Šių sakinių pagrindą sudaro daiktavardžių vardininkas. Jais pasakomas daikto egzistavimas, įvardijamas daiktas ar reiškinys. Tokie sakiniai dažniausiai vartojami iškabose, pavadinimuose.

Kavinė „Savas kampas“.

Pavasaris!